

Identifiseringsarbeidet etter 22. juli:

Fra status som savnet til bekreftet død

Etter terroraksjonene i Oslo og på Utøya deltok tolv tannleger i identifiseringsarbeidet av de døde.

Førsteamanuensis ved Institutt for klinisk odontologi i Oslo, Sigrid Kvaal, har arbeidet innen rettsodontologi siden 1988. Det siste året har hun vært leder for tannlegene i ID-gruppen i Kripos. Hun har tidligere deltatt i identifiseringsarbeidet etter store ulykker som Partnair, Scandinavian Star, Åsta og tsunamien i Thailand. Likevel; identifiseringsarbeidet etter terrorhandlingene 22.7. 2011 representerer en ny virkelighet for alle som deltok.

– Mengden av omkomne var ikke ny for meg. Det var det høye antallet unge drepte og det faktum at dette var en villet handling, som gjorde arbeidet veldig spesielt. Det har riktignok i ettertid kommet påstand om at brannen om bord på Scandinavian Star var påsatt, men det ante vi ikke mens vi holdt på med identifiseringsarbeidet, sier Kvaal.

Ufattelig omfang

Hvis det er tvil om identiteten til en død person, blir den avdøde brakt inn til undersøkelse ved et av landets fire rettsmedisinske institutter. De fem tannlegene i Kripos' ID-gruppe er i geografisk nærhet til disse instituttene; to av dem til instituttet i Oslo, og de resterende tre til instituttene i henholdsvis Bergen, Trondheim og Tromsø. Takket være en rullerende vaktordning hvor rettsodontologer blir tilkalt ved behov, finnes det imidlertid en rekke tannleger i Norge som utfører rettsodontologi regelmessig.

– Man anslo nokså raskt at det var omkring fem omkomne i regjeringskvartalet. Men da vi utover ettermiddagen fikk meldingene om skyting på Utøya, ble det klart at antallet døde ville stige. Da jeg gikk og la meg på

For rettsodontolog Sigrid Kvaal føles det tilfredsstillende å kunne bidra i en krisesituasjon.

fredag var ti personer savnet. Natt til lørdag ble jeg informert om at antallet var steget til 80. Der og da fatter man ikke omfanget, det er uvirkelig, sier Kvaal.

Allerede neste morgen begynte identifiseringsarbeidet ved Rettsmedisinsk institutt i Oslo. I løpet av lørdagen var de omkomne fra regjeringskvartalet undersøkt. Søndag begynte arbeidet med de døde fra Utøya.

– Til sammen var vi tolv tannleger. Av tannlegene i ID-gruppen deltok de som er tilhørende i Oslo og Bergen. Resten av tannlegene var fra Oslo-området; tannleger med rettsodontologisk erfaring som var tilgjengelige der og da. Det må være nok folk til å utføre arbeidet, men det skal ikke være for mange heller. To-tre personer på hvert lag gjør det enklere å holde oversikten, sier Kvaal, som legger til at også tre-fire tannleger var med for

å registrere opplysninger og resultater av undersøkelsene.

To kriterier

ID-gruppen ved Kripos er sammensatt av kriminalteknikere, rettsmedisinere, rettsodontologer og en rettsgenetiker. DNA ble i stor grad benyttet for å identifisere de omkomne fra Utøya. En stor del av referanseprøvene ble tatt på Sundvolden Hotel hvor mange av de pårørende hadde samlet seg.

– For å sikre oss mot at det har skjedd en sammenblanding av prøver, bruker vi alltid to kriterier for å fastslå identitet. Det kan for eksempel være DNA og rettsmedisin, eller odontologi og kriminalteknikk. Ved obduksjonen er rettsodontologen en del av obduksjonslaget. Først gjør vi en registrering av tennene på samme måte som vi gjør i klinikk. Vi registrerer hvor det er fyl-

linger, hvordan bittet er og tar røntgenbilder, sier Kvaal.

Rettsodontologene kunne denne gangen benytte seg av digital røntgenfotografering ved obduksjonene, slik at de fikk bildene opp på en skjerm med det samme.

– Digitale bilder som vi får på skjermen før undersøkelsene, gjør det også enklere å oppdage hvite fyllinger. Dette var til stor hjelp for å identifisere de unge, sier Kvaal.

Tannjournalene

Det viktigste sammenlikningsgrunnlaget til rettsodontologens undersøkelser kommer fra avdødes behandlende tannlege. Det er politiets oppgave å samle inn tannjournalene, og vanligvis kontaktes pårørende for å finne ut hvor vedkommende fikk tannbehandling.

– Når det gjelder utskriftene fra Opus, er vi interessert i hvilken behandling som er utført, hvilke diagnoser, hvilke funn som er gjort og hvilke behandlinger som er planlagt. Økonomiske forhold er hverken vi eller politiet interessert i ved slike anledninger, sier Kvaal.

– Ved innsending av journalmateriale ønsker vi digitale røntgenbilder sendt i elektronisk format. For å spare tid, kan disse sendes direkte til politiet. Utskrifter av elektroniske røntgenbilder som deretter var skannet av politiet og sendt inn, var nesten ubrukelige til diagnostisering. Analoge røntgenbilder kan avfotograferes på en lyskasse og sendes til politiet elektronisk. I tillegg til journal og røntgenbilder, er vi også interessert i kliniske foto og modeller fra tannlegene, sier Kvaal, som oppfordrer tannleger som er usikre på fremgangsmåten til å ta kontakt.

Unge mennesker hører ofte til under Den offentlige tannhelsetjenesten, og politiet kan henvende seg direkte til fylket for å få ut journalene.

– Når det er ulykker med så mange unge involvert, er det en fordel hvis IT-ansvarlige i fylket kontakter lokalt politi eller rettsodontologene direkte, slik at vi får ut gode journaler. Ikke minst er de digitale røntgenbildene viktige. Vi opplevde at mange sekretærer ved tannklinikene hadde vanskeligheter med å sende oss digitale bilder elektronisk, sier Kvaal.

Fingransking

Opplysningene fra tannjournalene legges inn i et dataprogram hvorfra man kan gjøre sammenligninger.

– Programmet søker og sammenligner opplysninger fra tannjournalene (ante mortem) med funn gjort under obduksjonen (post mortem). I dette tilfellet foretok vi også mye fingransking, både av røntgenbildene vi hadde tatt på Rettsmedisinsk institutt, og de bildene vi hadde fått fra tannklinikene. Grunnen var at veldig mange hadde fyllinger i okklusalflatene. Hvilke flater som var affisert og utformingen av fyllingene fremsto veldig karakteristisk på røntgenbildene, forteller Kvaal.

Fastslått identitet

Stemmer funnene fra tannjournalen med funnene fra obduksjonene overens, kan avdøde identifiseres basert på odontologiske funn.

– For å fastslå identiteten til de døde etter terrorangrepet møttes lederne for kriminalteknikere, rettsgenetiker, rettsmedisinere, og rettsodontologer. Vi gikk gjennom en etter en av dem som hadde status som savnet. Vi sammenlignet funn og fastslo identiteten. Dette arbeidet pågikk over flere kvelder, forteller Kvaal.

Listen med de identifiserte gikk derfra til Oslo politikammer som hadde ansvaret for å underrette lokale politikamre og familiene. De pårørende hadde på forhånd blitt varslet om at svaret kom sent på kvelden, slik at de kunne velge å motta dødsbudskapet samme kveld eller vente til dagen etter. Oslo politikammer ventet derfor med å offentliggjøre navnene til kl. 18 påfølgende dag.

Debrifing

Hvordan bearbeider de som deltok i identifiseringsarbeidet etter terroranslaget inntrykkene i ettertid?

– Når vi arbeider er vi veldig profesjonelle. Dette er jobben vår, og vi konsentrerer oss om oppgaven som må gjøres. I den boblen var vi så lenge identifiseringsarbeidet pågikk. Det var først etterpå at vi fikk tid til å oppdage og kjenne på omfanget av det som hadde skjedd. Vi får HMS under Kripos, og en uke etter tragedien var vi i et møte med krisepsyko-

log. Vi får også tilbud om videre oppfølging.

– Hva skjer i et slikt møte?

– Det varierer, men denne gangen ble vi sittende å snakke sammen om opplevelsene våre. Til tross for alt det vonde, er det mye man som utøvende fagperson kan støtte seg på i en slik situasjon. Å jobbe i et stort team hvor det hersker en enorm dugnadsånd er en fantastisk god følelse. Det er godt å kunne bidra med sine kunnskaper og erfaringer. Gjøre noe nyttig. Jeg tror det kan oppleves mye verre for den som kun er tilskuer. Følelsen av maktesløshet er nok større da, avslutter Kvaal.

Tekst og foto: Tone Elise Eng Galåen